

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 Oslo

200801473-46
200800696-50 KINA
200804433-40

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2011/17999 ART-VM-RL
Arkivkode:
363.2/1711/1714

Dato:
27.02.2012

Høringsuttalelse vedrørende søknad fra Meråker Kraft AS/Fjellkraft AS om å bygge Sagelva, Reinåa og Gudåa kraftverker i Meråker og Stjørdal kommuner i Nord-Trøndelag

Vi viser til oversendte saksdokumenter datert 16.12.2011 og 13.9.2010 som grunnlag for søknad om bygging av Reinåa, Gudåa og Sagelva kraftverker i Stjørdalsvassdraget i Nord-Trøndelag. Saksdokumenter av 16.12.2012 er endringsmeldinger for Reinåa og Gudåa kraftverker. Endringene utgjør utbygginger der vannveier i større grad blir lagt i fjell enn skissert i de opprinnelige planene. I endringsmeldingene er det også fremlagt ny kunnskap for ornitologi, ål og elvemusling som etterspurt av fylkesmannen i høringsuttalelse av 7.10.2010.

Med utgangspunkt i saksdokumentene av 13.9.2010 gav DN høringsuttalelse i brev av 28.10.2011. I denne uttalelsen vurderte DN konsesjonssøknadene med utgangspunkt i at de omsøkte prosjektene ligger i sideelver til Stjørdalselva som er et nasjonalt laksevassdrag. Vi viser til denne uttalelsen for vurderinger som angår forholdet til laksebestanden i vassdraget. I følge endret plan er plassering av kraftstasjon i Gudåa flyttet til vandringshinderet for anadrom fisk, og vil således imøtekomme anførte behov for ivaretagelse av laksebestanden.

Vi viser også til Fylkesmannen i Nord-Trøndelags vurderinger i saken, datert 13.2.2012. NVE avholdt befarung i aktuelle områder den 18.10.2010 og 29.-30.10.2011 med deltagelse fra bl.a. DN. Vår utsatte høringsuttalelse er etter avtale med saksbehandler i NVE.

Bakgrunn

Sagelva kraftverk planlegger å utnytte et fall på 250 m i Sagelva og Svartåsbekken mellom kote 313 og kote 63 m.o.h. (Stjørdal kommune). Maksimal og minste slukeevne er satt til henholdsvis 1,9 m³/s og 0,1 m³/s. Installert effekt vil være på 4,0 MW og midlere årsproduksjon er beregnet til 11,4 GWh. Det er planlagt en minstevannføring på 30 l/s i perioden 1. mai til 30. september og 10 l/s fra 1. oktober til 30. april. Ved hovedinntaket i Sagelva etableres en flomløpsterskel i betong. Dammen vil bli om lag 30 m lang og 3 m på det høyeste. Kraftverket vil bli et rent elvekraftverk og vil bli kjørt etter tilsiget. Det er planlagt plassert i dagen ved Sagelvas samløp med hovedelva. Elvestrekning på henholdsvis ca. 1,5 km og 0,4 km vil bli berørt ved fraført vann i Sagelva og Svartåsbekken. Det er ikke planlagt minstevannføring i Svartåsbekken. Månedene mai-juli er forventet å stå for over

halvparten av årsproduksjonen. Med unntak av et par kortere partier vil rørgata for det meste ligge nedgravd. Det vil være behov for å etablere ny vei ned mot kraftstasjon og til inntak både i Sagelva og Svartåsbekken. Søker er Fjellkraft AS.

Reinåa kraftverk er planlagt bygd i Reinåa i Meråker kommune. Kraftverket vil få en brutto fallhøyde på 350 meter med inntak på kote 440 m.o.h. og kraftstasjon på kote 85 m.o.h. Kraftverket er planlagt med maksimal slukeevne på 1,8 m³/s, minste slukeevne på 0,1-0,2 m³/s. Planlagt installert effekt vil ligge på 5,4 MW og midlere årsproduksjon er beregnet til 15 GWh. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 20 l/s om sommeren, men ingen vannslipp på vinteren. Rørgate er tenkt nedgravd fra kraftverket på vestsiden elva og i en lengde av 380 m til innslagssted der rør vil bli lagt i tunell på 1260 m lengde til inntaksdammen. En elvestrekning på ca. 1,5 km vil bli berørt ved fraført vann til rørgate og kraftverk. Det vil bli anlagt et inntaksbasseng ved etablering av en ca. 10 m lang betongoverløpsterskel med maksimal høyde på 3 meter. Vannspeilet vil strekke seg ca. 50 m oppstrøms og bredden vil bli ca. 10 m. Neddemt areal er anslått til 0,3 daa. Helikopter vil bli brukt for frakt av materiell og mannskap til inntaket. I følge søknad er kraftverket et rent elvekraftverk og skal være tilsigstyrt. Kraftverket vil ligge i dagen og avløpet fra kraftstasjonen er i kulpen som danner vandringshinderet for anadrom fisk. Frem til innslagspunktet for tunellen vil eksisterende skogsbilvei bli oppgradert. Tidsaspektet for midlertidig deponering av tunellmasser (20 000 m³) er 5-10 år. Søker er Meråker kraft AS (SUS).

Gudåa kraftverk er planlagt bygd i Gudåa i Meråker kommune. Inntaket er planlagt å ligge på kote 455 m.o.h. og kraftstasjonen på kote 105 m o.h., noe som gir et brutto fall på 350 m. Maksimal slukeevne er satt til 2,2 m³/s og minste slukeevne til 0,1-0,2 m³/s. Installert effekt vil ligge på 6,5 MW og midlere årsproduksjon på 17,9 GWh. Det er planlagt en minstevannføring på 30 l/s om sommeren og 20 l/s om vinteren. Det vil bli bygget en inntaksdam med største høyde på 4 m. Vannspeilet er anslått til å strekke seg 50 m oppstrøms terskel/demning. Neddemt areal vil være 0,3-0,4 daa. Kraftverket skal i følge søknad være tilsigstyrt og betraktes som et rent elvekraftverk. Det er planlagt plassert i dagen ved fossenakken til Kvelvfossen som er vandringshinder for anadrom fisk. En elvestrekning på ca. 2 km vil bli berørt ved fraført vann. Vannet vil bli tatt inn i en rørgate på ca. 1900 m, derav er 900 m boret sjakt, 400 m tunell og de nederste 600 m mot kraftverket er nedgravd rørgate. Det kreves opprusting/bygging av 1200 m vei. Massevolumet fra tunelluttak blir på ca. 12 000 m³. Et mellomlager for massene er planlagt på eksisterende vei på sørsiden av bru nedenfor Kvelvfossen. Overskuddsmasser benyttes for opprusting av veien frem til tunnelpåhugget. Søker er Meråker kraft AS (SUS).

DNs vurdering

Vi anser de foreliggende undersøkelser for de rødlistede artene ål og elvemusling til å være tilstrekkelig til å anse at det ikke foreligger et konfliktforhold med henhold til artene. Vi ser imidlertid behov for å understreke noen forhold ved utbyggingsforslagene som har konsekvenser som berører nasjonale og regionale verdier for ivaretagelse av naturmiljøet. Vår vurdering i det følgende tar utgangspunkt i effekter spesielt med hensyn på landskapsverdier og friluftsliv.

Vi vil påpeke at søknaden samlet sett for de tre kraftverkene er å anse som en omfattende utbygging som i sum har store negative effekter på naturmiljøet. Utbyggingsplanene berører direkte og indirekte nasjonalpark, landskapsverdier av særlig stor verdi og inngrepsfrie naturområder. De berørte vannstrengene er sideelver i Stjørdalsvassdraget med kort avstand til hverandre og som ligger i et område med et felles særpreg. Vi ser det som hensiktsmessig å gi en felles vurdering for de tre prosjektene.

Fossene som landskaps- og opplevelseselementer

Samlet for de tre utbyggingsprosjektene vil 5,4 km elvestrekning bli fraført vann som sluses til rørgater og kraftstasjoner. De tre sideelvene som berøres av planene har utløp i hovedelva innenfor en

strekning på 5 km og ligger alle i et område der Stjørdalsvassdraget endrer natur fra en åpen elvedal til en V-dal med brattlendt terreng mot hovedelva. I dette partiet av vassdraget har hovedelva og sideelvene stor synlighet fra europavei 14 og togbanen (begge er sentrale trafikkårer til Sverige) som begge går nært inntil hovedelva over flere mil. På normale og store vannføringer karakteriseres dette vassdragsavsnittet av bekker og sideelver som renner ned langs dalsidene i fossefall. I Midt-Norge er det få steder der en finner denne typen vassdragsnatur, og især over kilometerlange strekninger som her er tilfelle. De tre elvene som her søkes regulert til kraftformål er av de større tilløpene til hovedelva i dette vassdragsavsnittet. Ved fraføring av vann i disse elvene vil fossenaturen miste sin prakt i store deler av året. Denne vassdragsnaturen kan dersom ønskelig ytterligere åpnes for innsyn fra europaveien ved en beskjeden hogst langs elvestrengene og tilgjengeligheten i turistsammenheng kan tilrettelegges ved å bedre avkjørings- og stopplasser for veifarende. Fossenaturen i alle tre elvene har i kraft av inntryksstyrke og nær tilgjengelighet et klart potensial til å utvikles som turistmål. Nærheten til fossene kan økes ved tilrettelegging eksempelvis i form av tillaging av stier og i tilfellet Sagelva en tillaging av en hengebru fra veisiden over hovedelva.

Vi minner i så måte om at Norge har ratifisert den Europeiske Landskapsvernkonvensjonen (2004) som bl.a. har som mål å ivareta kvaliteten i landskapet. Landskapshensyn er også omtalt i flere stortingsmeldinger, bl.a. Stortingsmelding nr. 29 ((1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk) der det fremgår at hensynet til estetikk og landskapsbilde skal tillegges vekt i regional planlegging. I denne sammenheng vil vi også minne om Olje- og Energidepartementets (OED) publikasjon "Retningslinjer for små kraftverk – til bruk for utarbeidelse av regionale planer og i NVEs konsesjonsbehandling" som uttrykker følgende (side 12): "Planene bør inneholde verdsetting av viktige forekomster av de landskapselementer som ofte berøres av småkraftutbygging; konsentrerte fallstrekninger, fosser og stryk. I tillegg til visuelle kvaliteter vil sannsynligheten og egenskapene til det visuelle influensområdet være sentralt i verdsettingen. Eksempelvis vil synlighet fra bebyggelse og viktige ferdselsårer kunne være med på å øke verdien av en forekomst."

Hensynet til inngrepsfrie naturområder (INON)

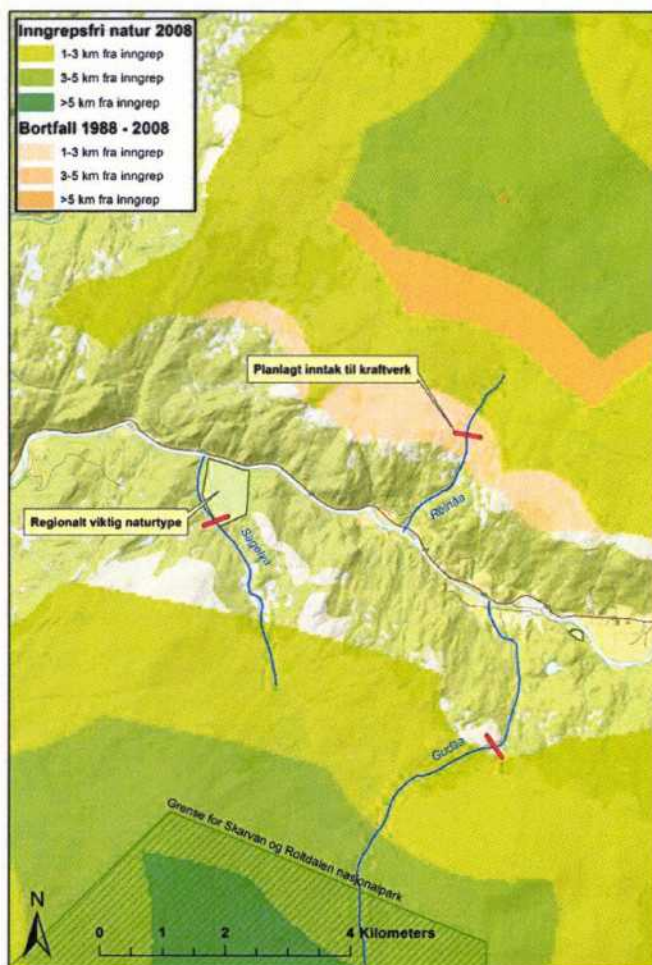
Stjørdalsvassdraget er fra før er sterkt berørt av vannkraftutbygging. På 1980-tallet ble den store Meråkerutbyggingen gjennomført, herunder reguleringer av innsjøene Funna, Funnstjøen, Fjergen og Hallsjøen. Videre er det omsøkt og gitt tillatelser til ytterligere ca. 20 små kraftverk i vassdraget de siste 10-15 år i tillegg til framlagte utbyggingsplaner for Reinåa, Gudåa og Sagelva. Reguleringene har i tillegg til negative påvirkninger på det akvatiske miljøet (biologisk mangfold) også ført til omfattende negative endringer av landskapsbildet og friluftslivet.

Kartlegging av inngrepsfri natur i Norge viser hvilke områder som ligger en kilometer eller mer unna tyngre tekniske inngrep. Direktoratet for naturforvaltning har gjennomført en statusoversikt og kartlagt utviklingen av INON-områder fra 1988 og fram til utgangen av 2007. Innenfor nedbørfeltet til Stjørdalsvassdraget utgjør bortfallet av INON-områder 9,3 % i perioden fra 1988 til utgangen av 2007 (jfr. tabell 1). For villmarkspregede områder er bortfallsandelen 6,3 %. Da det ikke foreligger en oppdatert oversikt over tyngre inngrep i de fire årene etter 2007, gjør vi oppmerksom på at bortfallsandelen sannsynligvis er høyere.

Tabell 1. Eksisterende og bortfalte inngrepsfrie naturområder (INON-områder) på norsk side av nedbørfeltet til Stjørdalsvassdraget i perioden 1988-2007. Vi gjør oppmerksom på at tabellen ikke er oppdatert for mulige inngrep etter utgangen av 2007.

	INON- Areal pr 2008 (km ²)	Bortfall INON- areal i perioden 1988-2007 (km ²)	% bortfall INON-områder i perioden 1988-2007
INON > 5 km	186,65	11,77	6,3
INON 3-5 km	324,82	32,10	9,9
INON 1-3 km	552,76	54,97	9,9
Sum	1064,22	98,83	9,3

Hver av de tre omsøkte inngrepene i Stjørdalsvassdraget vil føre til ytterligere og betydelige tap av INON-områder. Samlet for prosjektene Reinåa og Gudåa utgjør bortfallet 3,6 km². For Sagelva er det i søknaden ikke gitt opplysninger om bortfallet. Dette utbyggingsprosjektet vil imidlertid gi et bortfall som berører både INON 1- (3-5 km fra inngrep) og 2-områder (1-3 km fra inngrep). Vi antar at det samlede bortfallet for de tre prosjektet kan være i overkant av 5 km² (jfr. figur 1). Dette vil øke bortfallet av INON-områder innenfor nedbørfeltet til Stjørdalsvassdraget på norsk side fra 9,3 % (pr 2007) til 9,8 %.

Figur 1. Eksisterende og bortfalte inngrepsfrie naturområder (INON-områder) i områder nær Sagelva, Gudåa og Reinåa i Stjørdalsvassdraget i perioden 1988-2007. Vi gjør oppmerksom på at figuren ikke er oppdatert for mulige inngrep etter utgangen av 2007.

Bortfallet av INON-områder ved de tre reguleringsplanene er ikke i tråd med nedfelte nasjonale føringer og retningslinjer. Siden midten av 1990-tallet har det vært en politisk målsetting at inngrepsfri natur i størst mulig grad skal bevares for framtida. Målet om å bevare gjenværende inngrepsfri natur er uttrykt i flere stortingsmeldinger de senere årene. Blant annet i St.meld. nr. 17 (1998-99) "Verdiskaping og miljø – muligheter i skogsektoren", nr. 39 (2000-2001) "Friluftsliv", nr. 42 (2000-2001) "Biologisk mangfold", nr. 21 (2004-2005) og nr. 26 (2006-2007) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand". I Stortingsproposisjon 1 S (2011-2012) fra Miljøverndepartementet er INON et eget arbeidsmål. I proposisjonen er det uttrykt at «Det er eit delmål at slike attverande inngrepsfrie naturområde skal takast vare på».

Forholdet til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark

Den øvre delen av nedbørfeltet til Gudåa og Sagelva er en del av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark (jfr. figur 1). Korteste avstand fra planlagte inntak til rørgatene for Gudåa og Sagelva kraftverker til grensen for nasjonalparken vil være henholdsvis 2,9 km og 4,6 km. En tursti inn til nasjonalparken går nært opptil Gudåa.

Nasjonalparken omfatter 442 km² av området mellom Stjørdalsvassdraget i nord til Neavassdraget i sør. De omsøkte planene berører ikke direkte områder innenfor nasjonalparken, men har indirekte konsekvenser for opplevelsesverdien av nasjonalparken. Formålet med nasjonalparken er å ta vare på et urørt fjell- og skogområde typisk for regionen og sikre det biologiske mangfoldet med økosystemer, arter og bestander. I formålet er det videre uttrykt at allmennheten skal gis anledning til naturopplevelser gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse.

I randsonen nord og sør for nasjonalparken er det store hytteområder (spesielt i Meråker, Selbu og Tydal) som benyttes av folk fra Tronheimsområdet så vel som folk fra andre deler av Trøndelag. Det er et nettverk av merkede turløyper som går inn til turisthytter innenfor nasjonalparken som driftes av Trondhjems Turistforening. Årlig har disse hyttene besøk av mange tusen fjellvandrere (<http://www.turistforeningen.no>). Området har også god tilgjengelighet for allmenheten til jakt og fiske.

Hver for seg har de omsøkte prosjektene ikke vært gjenstand for krav til konsekvensutredning. Verdier og konsekvenser for landskap og friluftsliv er derfor ikke vurdert i sammenheng over et større område. Vi mener at besluttende myndighet må legge vekt på den samlede belastningen området er og vil bli utsatt for i tråd med naturmangfoldlovens § 10. Dette innebærer at alle typer inngrep og påvirkningsfaktorer som området er og vil bli utsatt for, må vurderes. Her gjelder spesielt hensynet til nasjonalparkens formål og funksjon ettersom prosjektene ligger i randsonen av denne og at en stor del av vannkraftressursene rundt nasjonalparken allerede er utnyttet (jfr. Meråkerutbyggingen i nord og Nea-utbyggingen i sør/sørøst). Dette bidrar til at de områdene som fremdeles framstår som urørte, har større verdi. Ytterligere kraftutbygging i randsonen til nasjonalparken er egnet til å svekke opplevelsesverdien av nasjonalparken og især ettersom vassdragene det her gjelder også har en høy grad av urørthet og har en spektakulær fossenatur.

Forholdet til regionalt viktig naturtype ved Sagelva

På nedre 1,1 km mot øst grenser Sagelva til en regionalt viktig naturtype i form av bregnerik gammel barskog (578 da) (jfr. figur 1). Området er ikke vernet. I vår omtale av behovet for å legge vekt på den samlede belastningen av utbyggingsplanene (se avsnittet ovenfor) bør dette området også tas inn i vurderingen ut fra dets biomangfold-, landskaps-, og opplevelsesmessige verdi.

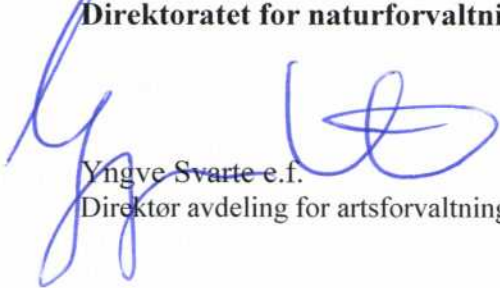

Konklusjon

Utbyggingsplanene for kraftverkene berører direkte og indirekte nasjonalpark, landskapsverdier av særlig stor verdi, inngrepsfrie naturområder og friluftsliv. Vi mener at konfliktpotensialet av utbyggingsplanene er så betydelig at vi anbefaler NVE å avslå konsesjon til alle de tre omsøkte kraftutbyggingsprosjektene.

Med hilsen

Direktoratet for naturforvaltning

Yngve Svarte e.f.
Direktør avdeling for artsforvaltning

Øyvind Walsø

Kopi til:

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Nord-Trøndelag Fylkeskommune ved Vannregionmyndigheten
Stjørdal kommune
Meråker kommune
NVE Region Midt-Norge

Postboks 2600	7734	Steinkjer
Postboks 2560	7735	Steinkjer
Postboks 133	7501	Stjørdal
	7530	Meråker
Vestre Rosten 81	7075	Tiller